

Bili?ler Tarama Listesi

RECOMMENDED CITATION

memjavad (2025). *Bili?ler Tarama Listesi*. Turkish Psychological Scales. Retrieved from <https://tr-scales.arabpsychology.com/?p=17882>

Özet

Bilişler Tarama Listesi (BTL), Çiçdem Dürü tarafından 1998 yılında Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde sunulan yüksek lisans tezi kapsamında Türkçe'ye uyarlanmış bir psikometrik araçtır. Bu ölçek, özellikle kaygı ve depresyon gibi psikolojik durumların ayrıştırılması ve örtülen özelliklerini araştırmak amacıyla kullanılmaktadır. BTL, bireylerin yaşadıkları olumsuz otomatik bilişleri ve düşünce kalıpları taramayı ve değerlendirmeyi amaçlayan bir kendini raporlama envanteridir.

Uyarılma çalışması, ölçeğin Türk kültürü ve dili bağlamında geçerliliğini ve güvenilirliğini incelemeyi hedeflemiştir olup, bilişsel davranışçı yaklaşımların temelini oluşturan bilişsel yapılar ölçmeye odaklanmıştır.

Anahtar Kelimeler

Bilişler Tarama Listesi, bilişsel değerlendirme, kaygı, depresyon, otomatik düşünceler, psikometrik araç, uyarılma, bilişsel çarpıtmalar.

Yazarlar

Çiçdem Dürü (Uyarlayan).

Amaç

Bilişler Tarama Listesi'nin temel amacı, bireylerin yaşadıkları psikolojik sıkıntılarla ilişkili olan spesifik bilişsel içerikleri ve otomatik düşünceleri sistematik olarak taramak ve kaydetmektir. Bu araç, özellikle kaygı ve depresyon semptomlarının bilişsel bileşenlerinin ayrıştırılmasında ve bu iki durumun bilişsel profillerindeki farklılıkların incelenmesinde kullanılmaktadır.

Ölçeğin bir uyarılma olarak kullanılması, orijinal yabancı kaynaklı bir bilişsel tarama aracının Türk popülasyonunda uygulanabilirliğini sağlamayı amaçlamıştır. Bu sayede, bilişsel terapilerin temel dayanağı olan işlevsiz düşünce biçimlerinin belirlenmesi ve klinik araştırmalarda kullanılacak güvenilir bir veri toplama aracı sunulması hedeflenmiştir.

Yapı

Bilişler Tarama Listesi, psikolojideki bilişsel modelin temelini oluşturan otomatik düşünceler (automatic thoughts) ve temel inançlar (core beliefs) gibi bilişsel yapılar ölçmektedir. Bu tür ölçekler genellikle, bireylerin kendileri, gelecekları ve çevreleri hakkındaki olumsuz ve mantıksız inançların ne sıklıkta deneyimlediklerini değerlendirir.

Ölçeğin ölçtüü temel yapı, bireyin duygusal tepkilerine araçlık eden ve genellikle farklılık eğerinin altında hızla ortaya çıkan bilişsel ifadelerdir. Bu bağlamda, BTL'nin bilişsel davranışçı terapi (BDT) literatüründeki bilişsel çarpıtma kavramlarıyla yakından ilişkili olduğu varsayılmaktadır.

Geçerlik

Sunulan kaynak bilgisi, Bilişler Tarama Listesi'nin uyarılma çalışmasına ait spesifik geçerlik (validity) katsayıları içermemektedir. Ancak, yüksek lisans tezi bağlamında, ölçeğin geçerlik çalışmaları genellikle aştaki yöntemleri içerdiği varsayılabilir:

Yapı Geçerliliği: Ölçeğin, teorik olarak ölçmesi beklenen bilişsel yapıları gerçekten ölçüp ölçmediğini belirlemek için faktör analizi veya bilinen gruplar karşılaştırması kullanılabilir.

Ölçüt Bağlantılı Geçerlik: Kaygı ve depresyonun bilinen, yerleşmiş ölçümleri (örneğin, Beck Depresyon Envanteri veya Durumluk-Sürekli Kaygı Envanteri) ile korelasyonlarının incelenmesi beklenir.

Yapılan uyarılma çalışmasında, ölçeğin maddelerinin Türk kültürü için uygunluğunun ve dilsel eşdeğerliğinin sağlanması amacıyla çeviri-geri çeviri yöntemlerinin kullanılması ve uzman görüşlerinin alınması tahmin edilmektedir.

Güvenirlik

Kaynak verilerinde spesifik güvenilirlik (reliability) katsayıları belirtilmemiştir. Bir uyarılma çalışması olarak, Bilişler Tarama Listesi'nin güvenilirliğinin incelenmesinde tipik olarak aştaki yöntemlere başvurulmuştur:

Çı Tutarlılık Güvenirliği: Ölçek maddelerinin birbiriyle ne kadar tutarlı olduğunu gösteren Cronbach Alfa katsayısının hesaplanması olması muhtemeldir. Bu, ölçeğin tek bir yapıyı ölçme derecesini gösterir.

Test-Tekrar Test Güvenirliği: Farklı zamanlarda aynı bireylere uygulanan test sonuçlarının tutarlılığının değerlendirilmesi amacıyla test-tekerrar test yönteminin kullanılması beklenir.

Faktör Analizi

Bilişler Tarama Listesi'nin faktör yapısına dair detaylar kaynakta mevcut değildir. Ancak, psikometrik uyarılma süreçlerinin standart bir adım olarak, ölçeğin orijinal yapısının (eğer çok boyutluysa) Türk popülasyonunda doğrulanması amacıyla faktör analizine ihtiyaç duyulmuştur.

Bu analizler genellikle Keşfedici Faktör Analizi (KFA) ile başlayıp, ardından Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) ile ölçek yapısının teorik modele uygunluğunun test edilmesi şeklinde ilerler.

Ölçeğin, kaygıya özgü bilişler ve depresyona özgü bilişler gibi alt faktörlere ayrılmadığı bu analizlerle belirlenmiştir.

Araç

Test Türü: Uyarlama (Adaptation) ve Öz Bildirim Ölçeği (Self-Report Scale)

Format: Genellikle Likert tipi derecelendirme veya basit bir kontrol listesi formatında olduğu varsayılmaktadır. Derecelendirme bilgisi kaynakta belirtilmemiştir.

Mevcut Diller: Türkçe (Uyarlama dili).

Popülasyon Grubu: Klinik ve/veya klinik dışı yetişkin popülasyon. (Tez, kaygı ve depresyon üzerine odaklandığı için, muhtemelen üniversite öğrencileri veya genel yetişkin örneklemini kullanılmaktadır.)

Yaş Grubu: Yetişkinler.

Popülasyon Detayları: Dürü'nün (1998) yüksek lisans tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde yürütülmüştür, bu nedenle örneklemin büyük olasılıkla ODTÜ öğrencileri veya Ankara'daki üniversite öğrencileri arasından seçildiği düşünülmektedir.

Test Metodolojisi: Kağıt-kalem testi (paper-and-pencil test) şeklinde uygulanmıştır. Bireyler, belirtilen bilişsel ifadelerin kendileri için ne kadar geçerli olduğunu veya ne sıklıkta deneyimlediklerini belirtmişlerdir.

Anahtar Kelimeler

Psikometri, yüksek lisans tezi, Cronbach Alfa, bilişsel değerlendirme, BDT, psikolojik test uyarlaması, Orta Doğu Teknik Üniversitesi.

Yazarlar

Yazar ORCID Tanımlayıcıları: Bilinmiyor (Kaynakta mevcut değil).

Bağlantı E-posta Adresleri: Bilinmiyor (Kaynakta mevcut değil).

Yazma Adresi: Çiğdem Dürü, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, Türkiye (1998 yılı itibarıyla).

Şzinler, Ücret ve Test Y?I?

Test Y?I?: 1998 (Uyarlama al??mas?n?n tamamlanma y?I?).

Şzinler ve Ücret: Ölçek, akademik bir yüksek lisans tezi kapsam?nda geli?tirildi?i ve kullan?ld??? için, ticari olmayan akademik ara?t?rmalarda kullan?m? genellikle ücretsizdir. Ancak, ticari kullan?m? veya telif haklar? hakk?nda kesin bilgi kaynakta belirtilmemiştir.

Tez Erişimi: Yüksek lisans tezine dair referans, YÖK Ulusal Tez Merkezi üzerinden erişilebilir durumdadır. İlgili link aşağıda Kaynaklar bölümünde sunulmuştur.

Kaynaklar

Dürü, . (1998). *Anxiety and depression: Searching the distinctive and overlapping features* (Master's thesis). Middle East Technical University Social Sciences Institute, Ankara.

Tez Merkezi Başlantısı: tez.yok.gov.tr (Dürü, . (1998) tezine erişim sağlamaktadır).

Bilişler Tarama Listesinin Maddeleri

ÖNEMLİ: Bilişler Tarama Listesi'nin orijinal maddeleri, sunulan kaynak içerikte mevcut değildir ve bu nedenle burada listelenememektedir. Maddelere erişim için idem Dürü'nün 1998 tarihli yüksek lisans tezine başvurulması gerekmektedir.